

CERAMICA DIN SECOLELE VI-VII P.CHR. DE LA ROȘIORI-NEAMȚ (CAMPANIA 2015)

George Dan Hânceanu

Pottery to the VIst-VIIst century after Chr. from Roșiori-Neamț (campaign 2015)

Abstract: In campaign from 2015, in the habitation levels, to the VIst-VIIst century after Chr., we identified few fragments jars. Stratigraphic, we noticed and subsequent digging a trash pit, which contained fragments from jars (two restored) and a half patella, animals bones, whetstone and a fragment from spindle whorl. The vessels typology and their features indicates the slave present in the site from Roșiori-Neamț.

Key words: Roșiori, trash pit, jars, patella, VIst-VIIst century after Chr.

În stadiul actual al cercetărilor¹, nivelul de locuire corespunzător secolelor VI-VII p.Chr. din situl de la Roșiori, comuna Dulcești, jud. Neamț, este mai slab reprezentat, comparativ cu straturile datate în secolele IV-III a.Chr și II-III p.Chr. Spre deosebire de siturile antichității târzii din Moldova, cele medieval timpurii sunt mai puține, fiind cunoscute în literatura de specialitate și sub denumirea de „preefeudale”. Dintre ele semnalăm Mănoaia-Costișa (jud. Neamț)², Iași, punctul *Crucea lui Ferenț*³, Oncești, punctul *Poarta Țarinei/Dâmbul lui Gologan* (jud. Bacău)⁴, Drăgești-Todirești, punctul *Siliște* (jud. Vaslui)⁵, Gura Idrici-Roșiești, punctul *La Coșare/Izlaz*

¹ După șase campanii efectuate în situl de la Roșiori (2004-2007, 2015-2016).

² D.Gh. Teodor, V. Căpitanu, I. Mitrea, *Cercetările arheologice de la Mănoaia-Costișa și contribuția lor la cunoașterea culturii materiale locale din secolele V-VI din Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 233-247.

³ D.Gh. Teodor, *Descoperiri din secolele VI-VII e.n. la Iași. Crucea lui Ferenț*, în *CI*, II, 1971, p. 119-124.

⁴ I. Mitrea, *Așezarea prefeudală de la Oncești (jud. Bacău)*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 271-286.

⁵ D.Gh. Teodor, Gh. Coman, R. Maxim-Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Drăgești-Vaslui*, în *MCA (A XIII-a sesiune anuală de rapoarte)*, Oradea, 1979, p. 285-288; D.Gh. Teodor, Gh. Coman, R. Maxim-Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Drăgești-Vaslui în MCA (A XIV-a sesiune anuală de rapoarte)*, Tulcea, 1980, p. 462-467; D.Gh. Teodor, Gh. Coman, *Săpăturile arheologice de la Drăgești-Vaslui*, în *MCA (A XV-a sesiune anuală de rapoarte)*,

(jud. Vaslui)⁶, Botoșana (jud. Suceava)⁷, Dodești, punctul *Șipot* (jud. Vaslui)⁸, Negrești, punctul *Cimitirul evreiesc* (jud. Vaslui)⁹, Borșeni-Războieni, punctul *Bulgărie* (jud. Neamț)¹⁰, Izvoare-Bahna, punctul *La pod la Hărmănești*¹¹, Davideni-Țibucani, punctul *La izvoare-Spiești* (jud. Neamț)¹², Suceava, punctul *Șipot*¹³, Ștefan cel Mare, punctul *Gutinaș* (jud. Bacău)¹⁴. Rare sunt așezările care aveau un număr mare de locuințe și un material pe măsura așteptărilor. Cultura materială a comunităților umane din așezările amintite este cunoscută și acceptată în literatura de specialitate sub conceptul de *Costișa-Botoșana-Hansca*¹⁵. Acestor comunități le-o adăugăm și pe cea care a locuit terasa superioară a râului Moldova, la Roșiori. Un

Brașov (partea I, 1981), București, 1983, p. 456-463.

⁶ R. Maxim-Alaiba, *Săpăturile arheologice din așezarea de la Gura Idrici, secolele VIII-IX (jud. Vaslui)*, în *ActaMM*, III-IV, 1981-1982, p. 81-97; D.Gh. Teodor, R. Alaiba, *Săpăturile arheologice de la Gura Idrici-Vaslui*, în *MCA (A XV-a sesiune anuală de rapoarte)*, Brașov (partea I, 1981), București, 1983, p. 464-469.

⁷ D.Gh. Teodor, *Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V-VII. Așezarea de la Botoșana-Suceava*, București, 1984, p. 31-67.

⁸ Idem, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI-XI de la Dodești-Vaslui*, Iași, Editura Junimea, 1984, p. 20-48.

⁹ R. Maxim-Alaiba, *Cercetările arheologice de salvare de la Negrești-județul Vaslui*, în *ActaMM*, VII-VIII, 1985-1986, p. 149-169.

¹⁰ I. Mitrea, Gh. Dumitroaia, El. Ciubotaru, *Cercetările arheologice de la Borșeni-Neamț*, în *MemAntiq.*, XXI, 1997, p. 167-193.

¹¹ I. Mitrea, *Așezarea din secolele VI-IX de la Izvoare-Bahna. Realități arheologice și concluzii istorice*, Piatra Neamț, Editura Noua, 1998, p. 29-46.

¹² Idem, *Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V-VIII*, Piatra Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2001, p. 35-171 (în continuare, prescurtat *Așezarea de la Davideni...*).

¹³ D. Gh. Teodor, *Așezarea medievală timpurie de la Suceava-Șipot*, Iași, Casa Editorială Demiurg Plus, 2013, p. 13-38.

¹⁴ I. Mitrea, *Așezarea medievală timpurie de la Ștefan cel Mare-Gutinaș, județul Bacău, Onești*, Editura Magic Print, 2015, p. 37-78.

¹⁵ Dintre numeroasele studii privind acest concept cultural menționăm câteva: I. Nestor, *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain*, în *RRH*, III, 1964, p. 383-423; D.Gh. Teodor, V. Căpitanu, I. Mitrea, *Cercetările arheologice de la Mănoaia-Costișa și contribuția lor la cunoașterea culturii materiale locale din secolele V-VI din Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 233-247; D.Gh. Teodor, *Conceptul de cultură „Costișa-Botoșana”. Considerații privind continuitatea populației autohtone la est de Carpați în secolele V-VII e.n.*, în *SAA*, I, 1983, p. 215-227; I. Mitrea, *Observații privind sfârșitul culturii Sântana de Mureș și începuturile culturii Costișa-Botoșana-Hansca*, în stadiul actual al cercetărilor arheologice, în *Carpica*, XXXIV, 2005, p. 131-142.

grup cu preocupări comune, asemenea celor din așezările precedente, așa cum reiese din descrierea descoperirilor dintre anii 2004-2007¹⁶. După reluarea cercetărilor, în 2015, am avut ocazia să găsim și alte vestigii medieval timpurii.

În 2015, în nivelul de locuire de la Roșiori am descoperit ceramică fragmentară, care potrivit trăsăturilor (pasta friabilă, baza groasă a vaselor borcan comparativ cu pereții), se datează în secolele VI-VII p.Chr. Poate nedecorarea vaselor și lipsa metalului (datorită pătrunderii slavilor, care conduc la un proces de „barbarizare” a ceramicii și o scădere a numărului pieselor de fier)¹⁷ ar reduce datarea *grosso-modo* doar la secolul al VI-lea pentru această așezare, însă ne vom pronunța mai târziu asupra cronologiei, după mai multe campanii de cercetare. Pe lângă materialul ceramic din strat am identificat și un complex închis (o groapă menajeră) cu material medieval timpuriu. Pentru anul 2016, descoperirile sunt mai ample, atât din nivelul de locuire, cât și din complexe¹⁸.

a) Ceramica din nivelul de locuire

Descoperită în stare fragmentară, care nu a permis restaurarea vreunui vas. Conform trăsăturilor întâlnite le împărțim în două tipuri:

1. *Vase borcan* modelate cu mâna din pastă cu pietricele și scoică pisată, de aspect grosier, de culoare gălbuie sau gălbui-cărmizie, sfărâmicioase, friabile. De dimensiuni mici și medii, vasele au corpul ușor conturat și fundul drept. Nu prezintă ornamente (*pl. III/1*).

b) Complexul arheologic (groapa menajeră)

În 2015, cu prilejul cercetării unui cuptor antic¹⁹, a cărui groapă de deservire era în laterala dreaptă (*pl. II/1*), am remarcat pe profilul

¹⁶ G.D. Hânceanu, *Ceramica prefeudală din așezarea de la Roșiori-Dulcești* (jud. Neamț), în *Carpica*, XXXVII, 2008, p. 222-231; Idem, *La céramique des VIe-VIIe siècles dans l' établissement de Roșiori-Dulcești (dép. De Neamț)*, în *Studia Antiqua et Medievalia. Miscellanea in honorem annos LXXV peragentis Professoris Dan Gh. Teodor oblata*, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 227-237.

¹⁷ Argumente care stau la baza ipotezei propuse și pentru situl de la Davideni; pentru detalii consultă I. Mitrea, *Așezarea de la Davideni...*, p. 158.

¹⁸ Întrucât la momentul finalizării articolului, materialul ceramic din campania 2016 nu era terminat de prelucrat, am preferat să includem doar rezultatele din anul precedent.

¹⁹ G.D. Hânceanu, *Un nou cuptor amenajat în exteriorul locuințelor, din situl dacic de la Roșiori* (jud. Neamț), în *Mem.Antiq.*, XXXI-XXXII, 2017 (în curs de publicare).

stratigrafic (de pe latura vestică a casetei C) (*pl. I/1; II/2*) penetrarea nivelului dacilor liberi de o groapă circulară, a cărui material arheologic (ceramică fragmentară, cute, oase animaliere, unele cu urme de prelucrare – *pl. I/2, 3*) este din secolele VI-VII p.Chr. Numărul mare al oaselor de animale indică rolul menajer al gropii. Starea ceramicii a permis restaurarea a două vase borcan și distingerea altor patru, rămase la stadiul fragmentar. Complexul avea o adâncime de 60cm (cuprinsă între -0,40m-1,00m), iar diametrul era de 0,80m.

Potrivit materiei prime, inventarul gropii menajere poate fi împărțit astfel:

I. OBIECTE DE LUT²⁰

1. *Ceramica* predomină categoria, prin intermediul fragmentelor, care au permis și restaurarea a două vase borcan. Conform ceramicii am distins doar două tipuri de vase:

1.a. *Vase borcan*, fragmentare, din pastă cu pietricele, friabilă, de culoare neagră și gălbuie. De mici dimensiuni, vasele aveau buza evazată, gâtul scurt, corpul conturat și fundul drept (*pl. III/2; VI/3*). Un fragment are pe gâtul scurt și subțire o alveolă (*pl. VI/2*).

În urma prelucrării ceramicii din groapă s-a reușit și restaurarea²¹ a două vase borcan, de dimensiuni medii, cu ardere secundară intensă. Acestea sunt grosiere, strâmbe din fabricație, de culoare cenușie. Primul (*pl. IV/2; VI/4*), mai mic, are buza, pereții și fundul drepte, aducând la aspect cu un pahar, fiind lipsit de gât. Dimensiuni: H – 102 mm; Dg – 92 mm; Db – 65 mm. Al doilea (*pl. IV/3; VI/5*), de dimensiuni medii, are gura tot plată, gâtul scurt, umerii profilați, cu pereții prelinși finalizați cu un fund drept. Dimensiuni: H – 135mm; Dg – 95mm; Db – 70mm. Ca formă, respectă vechea tradiție geto-dacică, a vaselor din secolele IV – III a.Chr., care s-a perpetuat și în secolele II-III p.Chr., dar și ulterior perioadei antice, evidențiind menținerea moștenirii olăriei antice locale.

1.b. *Tipsie*, din care s-a păstrat circa un sfert. Recipientul este lucrat din pastă grosieră, de culoare cărămidie și cu ardere secundară. Buza este evazată, rotunjită și prevăzută cu un prag interior pentru capac, fundul fiind

²⁰ La dimensiunile vaselor am utilizat următoarele prescurtări: D – diametru; Db – diametru bază; Dg – diametru gură; H – înălțime.

²¹ Mulțumim pentru întregirea vaselor colegei restaurator Lăcrămioara Băcăoanu, de la Muzeul de Istorie din Roman.

plat (*pl. IV/1; VI/1*). Starea recipientului nu permite indicarea unor dimensiuni.

2. *Fusaiolă*, un singur fragment dintr-o piesă circulară, sfărâncioasă, de culoare neagră (*pl. III/2, piesa din dreapta imaginii*). Dimensiuni: H – 21mm; D – 32mm.

II. OBIECTE DE OS

Groapa conținea și un număr mare de oase animaliere, majoritatea arse. Câteva oase, nearse, au urme de tăieturi, fiind rebuturi rămase în urma prelucrării diverselor obiecte, iar altele aduc cu forma unor plăsele ori mânere tubulare de cuțite (*pl. V/1*). La un os se observă o adâncitură circulară, probabil o perforație de la o viitoare unealtă. Nu sunt obiecte în curs de prelucrare ori finalizate.

III. OBIECTE DE PIATRĂ

Categoria include un percutor circular, de culoare cenușie și două cute dreptunghiulare, cenușii (*pl. V/2*).

*

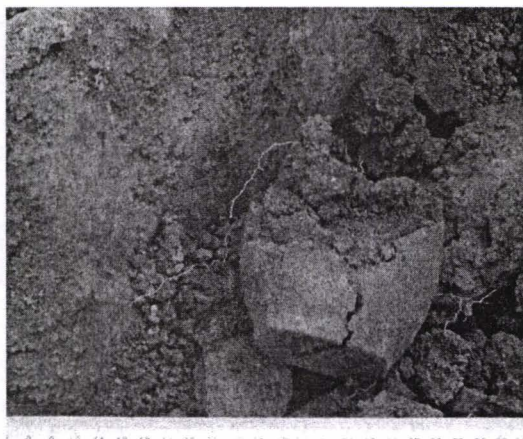
Chiar dacă locuirea din secolele VI-VII p.Chr. este dintre toate cea mai slab reprezentată (față de nivelurile aparținând geto-bastarnilor și dacilor liberi), totuși complexele arheologice indică, pentru această perioadă, o prezență acceptabilă, în sensul că avem de-a face cu o așezare medie. Prezența tipsiilor și a vaselor scurte, cu buza dreaptă (cu aspectul unui „ou tăiat”), nedecorate, sugerează influența slavă asupra inventarului așezării. Dacă aceste tipologii și caracteristici ale ceramicii se păstrează și pe parcursul campaniilor viitoare, la care se adaugă lipsa obiectelor de metal, vom putea limita datarea locuirii doar la secolul al VI-lea p.Chr.

1

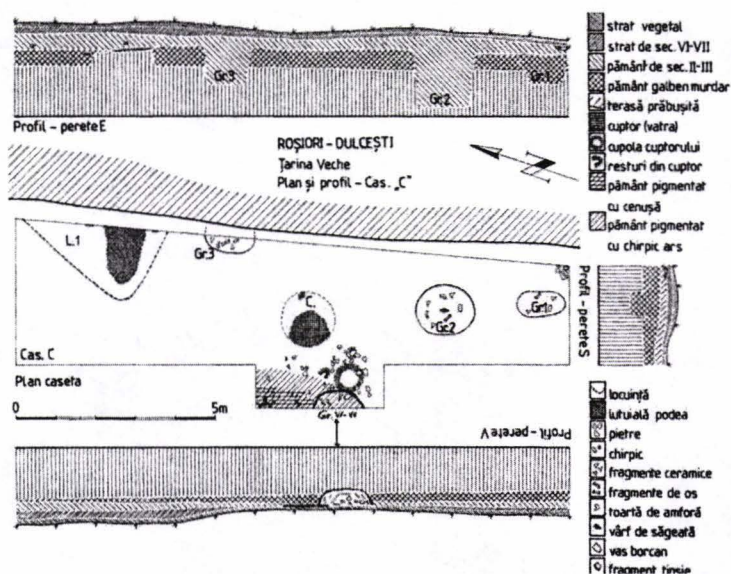

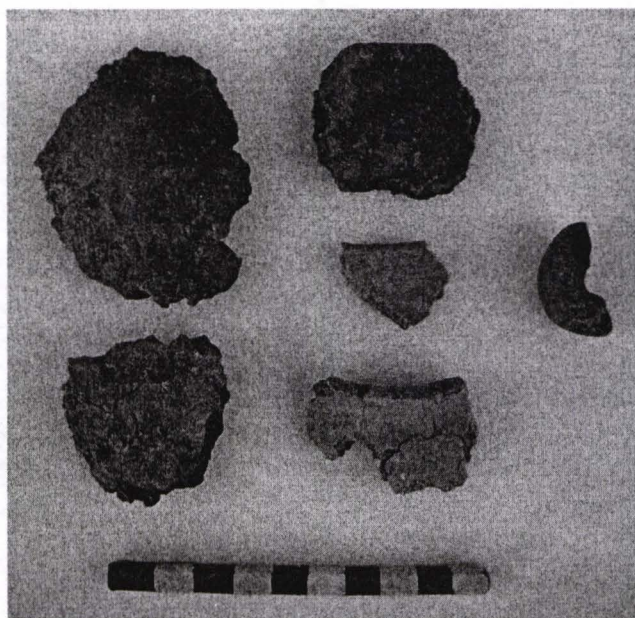
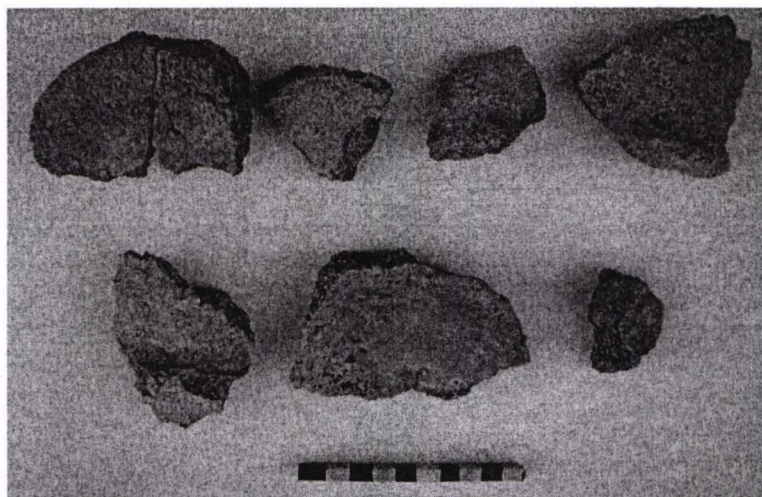
2

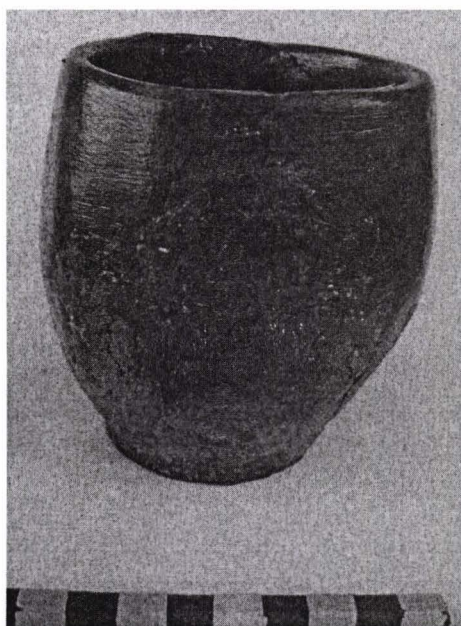
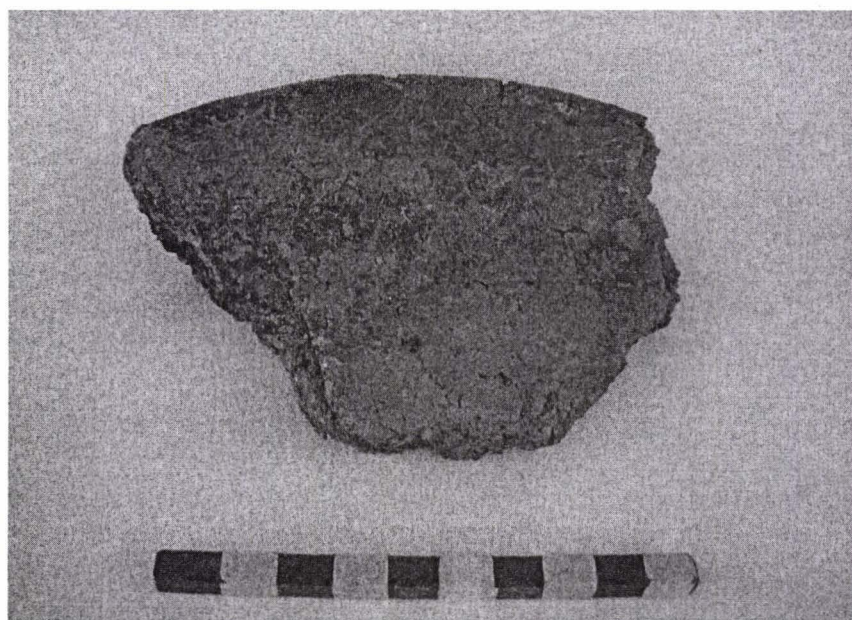
3

PLANȘA I: 1, semnalarea conturului gropii menajere (săgeată) pe profilul stratigrafic vestic al casetei C; 2, tipsie fragmentară *in situ*; 3, fund de vas borcan *in situ*.

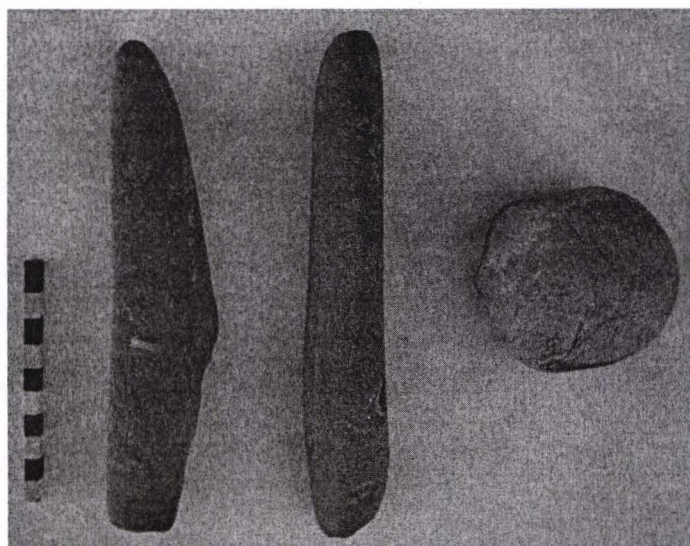
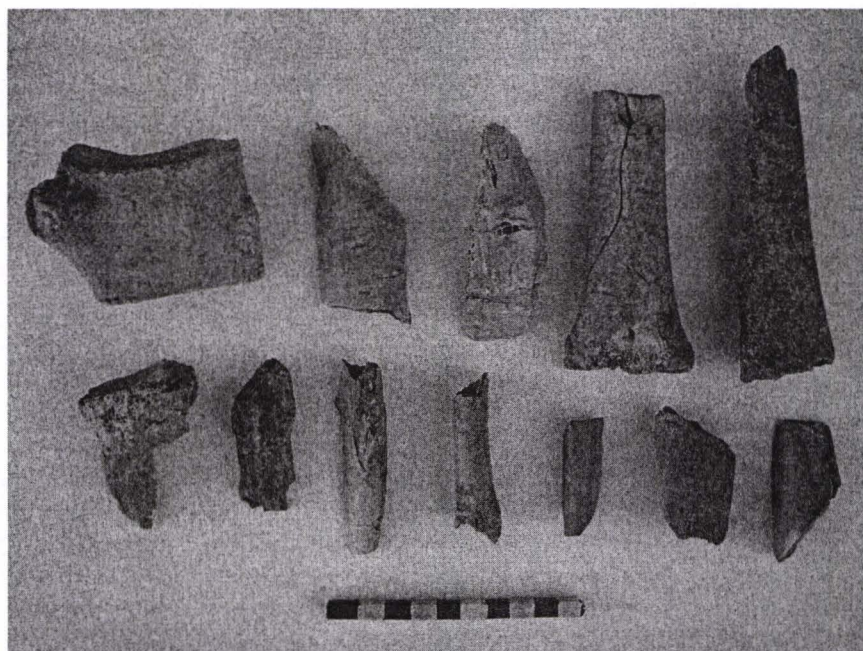

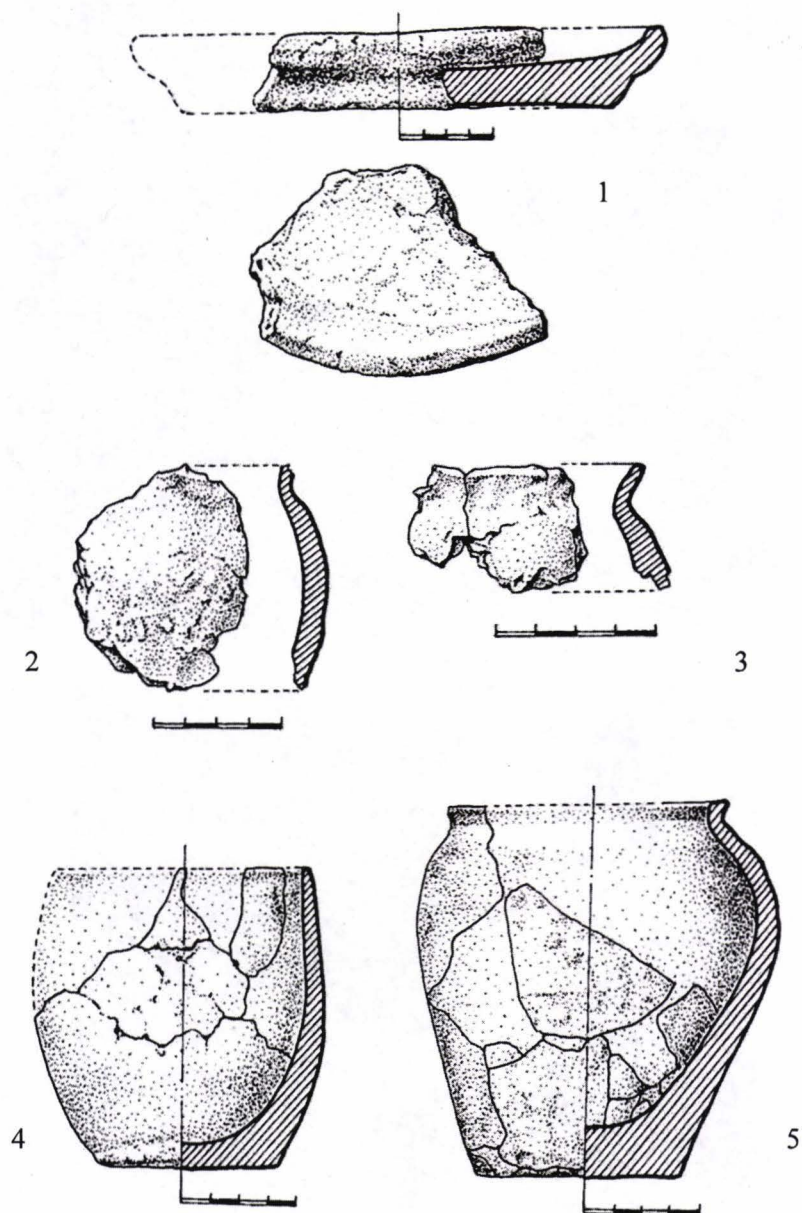
PLANȘA III: 1, vase borcan fragmentare din stratul de locuire; 2, fragmente de vase borcan, unele cu ardere secundară și o jumătate de fusaioală din inventarul gropii menajere

PLANȘA IV: 1, tipsie fragmentară; 2, vase borcan restaurate, cu buza dreaptă și cu ardere secundară. Ceramică din inventarul gropii menajere.

PLANȘA V: 1, oase animaliere cu urme de tăieturi și rebuturi;
2, cute și percutor de piatră. Obiecte din inventarul gropii menajere.

PLANȘA VI. Ceramică din inventarul gropii menajere: 1, fragment de tipsie; 2, 3, vase borcan fragmentare; 4, 5, vase borcan restaurate.